

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2012

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Hawazingatii nini, hii Qur'an? Na kama ingelitoka kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu bila shaka wanalikuta ndani yake hitilafu nyingi (4:82). Kwa kurejea Qur'an, toa hoja nane kuthibitisha kuwa Qur'an ni kitabu cha Allah (s.w).

i. Kutokuwepo kwa migongano: Qur'an haina migongano wala kasoro, jambo ambalo haliwezekani kwa maandiko ya kibinadamu.

ii. Ushahidi wa kihistoria: Qur'an inabainisha matukio ya kihistoria kwa usahihi, ikiwemo yaliyotokea kabla ya kuteremshwa kwake, jambo linalothibitisha chanzo chake cha kiungu.

iii. Utangulizi wa mambo ya ghaibu: Qur'an inaeleza mambo yaliyotokea baada ya kuteremshwa, kama kushindwa kwa Warumi, ambayo yalithibitika baadaye.

iv. Lugha ya kipekee: Qur'an inasifika kwa muundo wake wa lugha ya Kiarabu ya hali ya juu, ambayo haiwezi kuigwa hata na wanazuoni wa Kiarabu.

v. Changamoto ya kiungu: Qur'an inatoa changamoto kwa wanadamu kuleta sura moja kama zake, na changamoto hii haijawahi kutimizwa.

vi. Ushahidi wa maumbile: Qur'an inatoa mifano ya maumbile, kama mbingu, ardhi, na maji, ambayo yanathibitisha uwepo wa Mungu na kwamba Qur'an ni wahyi wake.

vii. Utimilifu wa mafundisho: Qur'an inatoa mwongozo wa maisha kwa kila nyanja ya maisha ya binadamu, jambo ambalo halijawahi kufanikishwa na kitabu kingine.

viii. Kudumu kwake bila mabadiliko: Tangu ilipoteremshwa, Qur'an imehifadhiwa bila kubadilishwa, ikionyesha ulinzi wa Mwenyezi Mungu.

2. Andika tafsiri ya suratul-A'laa (87:1-19) na kisha elezea mafunzo saba ya jumla yatokanayo na sura hii.

Tafsiri ya suratul-A'laa:

- Litakase jina la Mola wako Aliye juu,
- Aliyeumba na akakamilisha,
- Na akapima na akaongoza,
- Na aliyotoa malisho,
- Kisha akayafanya kuwa majani makavu meusi.
- Tutakusomea wala hutasahau,
- Ila apendavyo Mwenyezi Mungu. Hakika Yeye anajua yaliyo dhaahiri na yaliyo fichika.
- Na tutakufanyia wepesi kwenye wepesi.
- Basi kumbusha, kwani mawaidha huwafaa.
- Atakumbuka yule anayemwogopa Mungu,
- Na yule mwovu ataepukana nayo.
- Ambaye atakuwa kwenye moto mkubwa,

- 13. Kisha hatakufa humo wala hatakuwa hai.
- 14. Amefuzu yule aliyejitakasa,
- 15. Na akalitaja jina la Mola wake na kuswali.
- 16. Bali nyinyi mnayapenda maisha ya dunia,
- 17. Na Akhera ni bora zaidi na inabakia.
- 18. Hakika haya yamo katika Vitabu vya kale,
- 19. Vitabu vya Ibrahim na Musa.

Mafunzo saba ya jumla kutoka sura hii:

i. Utukufu wa Mwenyezi Mungu: Mwenyezi Mungu ni mkamilifu wa uumbaji, na wanadamu wanapaswa kumtukuza kwa kila hali.

ii. Uwezo wa kiungu: Mwenyezi Mungu ndiye aliyepanga na kuongoza kila kitu duniani, ikiwemo viumbe vyote na mazingira.

iii. Maisha ya Akhera ni bora: Sura hii inasisitiza kwamba maisha ya Akhera ni bora na ya kudumu kuliko maisha ya dunia.

iv. Thamani ya mawaidha: Mawaidha ni muhimu kwa waumini, kwani yanawasaidia kuelewa na kufuata njia sahihi ya maisha.

v. Wepesi katika ibada: Mwenyezi Mungu anawahakikishia waumini kwamba ibada na mafundisho ya dini yamefanywa rahisi kwa wao kufanikisha.

vi. Moto ni adhabu kubwa: Waovu wataingia motoni, ambapo hawatakufa wala kuwa hai, jambo linalochochea waumini kujiepusha na dhambi.

vii. Thamani ya kujitakasa: Kujitakasa kiroho na kimwili ni msingi wa mafanikio ya kiroho na nafasi nzuri mbele ya Mwenyezi Mungu.

3. Wapinzani wa zama hizi nao wametoa madai kadhaa katika kupinga kwao Qur'an, miongoni mwa madai hayo ni:

(a) Muhammad alitunga Qur'an ili kuleta umoja na ukombozi wa Waarabu.

(b) Kurekebisha tabia za Waarabu.

Jadili sababu sita zinazoonesha udhaifu wa wapinzani hao. Sababu nne kutoka kipengele (a) na sababu mbili kutoka kipengele (b).

Sababu za udhaifu wa madai ya kipengele (a):

i. Qur'an ni mwongozo wa walimwengu wote, si Waarabu pekee. Uislamu uliteremshwa kwa watu wa kila lugha na taifa, jambo linalothibitisha kwamba si kitabu cha kikabila.

ii. Muhammad (s.a.w) hakuwa na elimu ya kuandika. Mtume hakuwa msomi wala hakujifunza kutoka kwa yeyote, jambo linalopinga dai kwamba alitunga Qur'an.

iii. Lugha ya Qur'an ni ya kipekee. Fasaha ya Qur'an haiwezi kuigwa na wanadamu yeyote, ikionyesha kwamba ni wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu.

iv. Maudhui ya Qur'an yanazidi uwezo wa binadamu. Qur'an inazungumzia uumbaji, mambo ya ghaibu, na maadili ya kiroho, ambayo hayawezi kuwa kazi ya kibinadamu.

Sababu za udhaifu wa madai ya kipengele (b):

i. Qur'an haikubagua jamii. Ingawa Waarabu walihitaji marekebisho ya tabia, Qur'an iliwalenga wanadamu wote, ikiwa ni mwongozo wa kiroho na kijamii kwa watu wa kila wakati.

ii. Qur'an haina mapendeleo ya kikabila. Hakuna sehemu yoyote ya Qur'an inayotoa mapendeleo kwa Waarabu kuliko mataifa mengine, jambo linalothibitisha kuwa ni kitabu cha Mungu kwa walimwengu wote.

4. Kwa hakika Tuliwapekea Mitume kwa dalili waziwazi (57:25). Bainisha dalili sita za kuwepo Mwenyezi Mungu zinazodhihirishwa na historia ya maisha ya mitume.

i. Kuletwa kwa wahyi: Wahyi ulioteremshwa kwa Mitume, kama Taurati kwa Musa, Injili kwa Isa, na Qur'an kwa Muhammad (s.a.w), unaonyesha wazi kwamba Mitume walikuwa na uhusiano wa kipekee na Mwenyezi Mungu.

ii. Miujiza waliyopewa Mitume: Mitume walipewa miujiza ya kushangaza kama ushahidi wa kazi yao ya kinabii. Mfano, Musa aligawanya bahari, na Isa alitibu wagonjwa waliokuwa hawatibiki, jambo linalothibitisha nguvu za Mungu kupitia wao.

iii. Uadilifu wa tabia za Mitume: Mitume walikuwa mfano wa maadili bora kama ukweli, uaminifu, na huruma. Tabia zao zilionyesha kiroho cha hali ya juu ambacho hakikuweza kupatikana kwa mtu wa kawaida.

iv. Ushindi dhidi ya dhuluma: Katika historia, mitume walipambana na dhuluma na daima walishinda, jambo linalothibitisha kuwa walikuwa na msaada wa Mungu. Mfano, Nabii Nuhu alihifadhiwa dhidi ya mafuriko wakati kaumu yake ilipotokomea.

v. Ujumbe wa kipekee wa kiroho: Ujumbe wa Mitume, ambao ulikuwa wa kimaadili, kiroho, na kijamii, unathibitisha kuwa waliongozwa na Mwenyezi Mungu kwa lengo la kuleta mwongozo kwa wanadamu.

vi. Kuendelea kwa ujumbe wao: Ujumbe wa Mitume umeendelea hadi sasa na kuathiri maisha ya mamilioni ya watu duniani kote, jambo linalothibitisha kuwa ulitoka kwa Mwenyezi Mungu mwenyewe.

5. Jadili hoja sita kwa mujibu wa Qur'an kufafanua taathira ya kuamini Malaika katika maisha ya kila siku.

i. Kuimarisha imani: Kuamini Malaika kunamfanya muumini kuwa na imani thabiti kwa Mwenyezi Mungu na mpangilio wake wa viumbe vyake.

ii. Kuwajibika kwa matendo: Qur'an inafundisha kuwa Malaika wanaandika matendo ya binadamu. Hii inamsaidia muumini kuwa makini na matendo yake kila siku.

iii. Kutia moyo katika ibada: Malaika ni viumbe wanaotii amri za Mwenyezi Mungu bila kukosa. Kuamini kwao kunawatia moyo waumini kufuata mfano wa utiifu wao.

iv. Kujua msaada wa Mwenyezi Mungu: Malaika kama Jibril waliotumwa kuleta wahyi wanathibitisha kuwa Mwenyezi Mungu anawasaidia waja wake kwa njia zisizoonekana.

v. Kuwapa matumaini: Malaika hutoa msaada wa kiroho na kimwili, kama walivyosaidia Waislamu wakati wa vita vya Badr, jambo linalowapa waumini matumaini.

vi. Kuelewa mpango wa Mungu: Malaika wanahusiana moja kwa moja na mpango wa Mwenyezi Mungu, kama vile Malaika wa kifo au Malaika wa rehema, ambao wanawakumbusha waumini umuhimu wa maandalizi ya maisha ya Akhera.

6. Kwa kuzingatia hali halisi ya maisha ya jamii na Qur'an, eleza sababu sita zinazolazimu kuwepo siku ya malipo.

i. Kudumisha haki: Siku ya malipo inahakikisha kwamba kila nafsi itapata haki yake kulingana na matendo yake, iwe ni thawabu au adhabu.

ii. Kurekebisha maovu ya duniani: Wale waliokandamizwa au kunyimwa haki zao duniani watapata fidia yao, na madhalimu wataadhibiwa.

iii. Kuthibitisha mamlaka ya Mungu: Siku ya malipo inathibitisha kwamba Mwenyezi Mungu ndiye hakimu wa mwisho wa kila nafsi.

iv. Kuimarisha maadili: Imani katika siku ya malipo inahamasisha watu kuishi maisha ya haki na kuepuka dhambi.

v. Kukamilisha mtihani wa maisha: Dunia ni mahali pa majaribio, na siku ya malipo ndiyo itakayotoa majibu ya mwisho ya majaribio haya.

vi. Kuhakikisha uadilifu wa milele: Wale waliotenda mema watapata Pepo, na waovu watapata Moto, jambo linaloonyesha uadilifu wa Mwenyezi Mungu.

7. “Na mtoto mwanamke aliyezikwa hali ya kuwa yu hai atakapoulizwa kwa makosa gani aliuliwa?” (81:8-9). Kwa kuzingatia aya hii na aya nyingine kutoka kwenye Qur’an na Sunnah, ainisha haki nane za mwanamke zitolewazo na Uislamu.

i. Haki ya kuishi: Uislamu unaharamisha kitendo cha kuwaua watoto wa kike kama ilivyokuwa desturi kabla ya Uislamu.

ii. Haki ya elimu: Mwanamke anapewa haki ya kupata elimu kama mwanaume, kwani elimu ni msingi wa maisha bora.

iii. Haki ya kumiliki mali: Uislamu unampa mwanamke haki ya kumiliki na kutumia mali yake bila kuingiliwa na mtu yeyote.

iv. Haki ya kuolewa kwa ridhaa yake: Mwanamke ana haki ya kukubali au kukataa ndoa, na ndoa yoyote inayofanyika bila ridhaa yake si halali.

v. Haki ya mirathi: Mwanamke anapewa sehemu maalum ya urithi kulingana na sheria za Kiislamu.

vi. Haki ya kuheshimiwa: Uislamu unasisitiza heshima kwa wanawake kama mama, dada, binti, na mke.

vii. Haki ya kuomba talaka: Ikiwa mwanamke anakabiliwa na matatizo makubwa katika ndoa, ana haki ya kuomba talaka.

viii. Haki ya usawa wa kiroho: Mwanamke anapewa nafasi sawa ya kiroho na mwanaume, na matendo yake ya ibada yanahesabiwa kwa usawa mbele ya Mwenyezi Mungu.

8. Kila mmoja wenu ni mchungu na ataulizwa juu ya wale au yale aliyokuwa akivichunga (Mtume s.a.w).

(a) Jadili aina tano za amana katika maisha ya kijamii kwa mujibu wa Uislamu.

(b) Onesha jinsi Mtume (s.a.w) alivyochungaji mzuri wa amana.

(a) Aina tano za amana katika maisha ya kijamii kwa mujibu wa Uislamu:

i. Amana ya imani: Kila Muislamu ana jukumu la kudumisha na kuendeleza imani yake kwa kufuata sheria za Mwenyezi Mungu na Sunnah za Mtume (s.a.w).

ii. Amana ya familia: Wazazi wanahusika na kulea watoto kwa maadili mema, kuwapa elimu, na kuhakikisha wanakua wakiwa na hofu ya Mwenyezi Mungu.

iii. Amana ya mali: Mali ambayo mtu amepewa kuitunza au kutumia lazima itumike kwa njia halali bila ufujaji au wizi.

iv. Amana ya elimu: Watu walio na maarifa wana jukumu la kuwafundisha wengine kwa uaminifu ili kukuza jamii yenye maarifa.

v. Amana ya uongozi: Viongozi wa Kiislamu wana jukumu la kusimamia kwa haki na kuhakikisha wanawatumikia watu waliowachagua kwa uadilifu.

(b) Jinsi Mtume (s.a.w) alivyo mchungaji mzuri wa amana:

i. Mtume alijulikana kwa jina la "Al-Amin" (muaminifu), akiweka mfano wa juu wa uaminifu katika maisha yote.

ii. Katika uongozi wake, alizingatia usawa na haki kwa watu wote, akitoa mfano bora wa uadilifu wa kiutawala.

iii. Mtume aliwahasisha Waislamu kuwa waaminifu katika ahadi zao, akisema kuwa amana ni sehemu ya imani ya Muislamu.

iv. Katika familia yake, Mtume alionyesha upendo, huruma, na heshima kwa wake zake na watoto wake, akionesha jinsi ya kuwa mlezi bora.

v. Katika kueneza Uislamu, Mtume alizingatia ujumbe wa kiroho na kijamii kwa njia ya upole na hekima, akihifadhi amana ya ujumbe wa Mwenyezi Mungu kwa walimwengu.

9. Kwa kuzingatia aya ifuatayo: "Enyi mlioamini! Mmefaradhishiwa kufunga (Saumu) kama walivyofaradhishiwa waliokuwa kabla yenu ili mpate kumcha Mungu" (2:183).

(a) Toa maelezo mafupi juu ya umuhimu wa funga ya Ramadhani katika Uislamu na kwa nini imefaradhishwa mwezi wa Ramadhani.

(b) Jadili vipengele sita vinavyoonyesha jinsi funga inavyomuandaa Muislamu kuwa mcha Mungu.

(a) Umuhimu wa funga ya Ramadhani katika Uislamu:

i. Ni ibada ya kumtii Mwenyezi Mungu, kwani funga ni moja ya nguzo tano za Uislamu.

ii. Husaidia kumtakasa muumini kiroho kwa kujiepusha na maovu na dhambi.

iii. Huimarisha mshikamano wa kijamii kwa kusaidia masikini na wanaohitaji kupitia sadaka na zaka.

iv. Hutoa fursa ya kujenga nidhamu ya kibinafsi kwa kufuata ratiba ya kula na kuabudu.

v. Huhimiza mshikamano wa kiroho kati ya Waislamu, kwani wote hushiriki ibada ya kufunga kwa wakati mmoja.

vi. Mwezi wa Ramadhani umefaradhishwa kwa sababu ndiyo mwezi ambao Qur'an iliteremshwa, na hivyo unahusishwa na uongofu wa kiroho wa mwanadamu.

(b) Vipengele sita vinavyoonyesha jinsi funga inavyomuandaa Muislamu kuwa mcha Mungu:

i. Kujizuia na maovu: Funga hufundisha Muislamu kudhibiti matamano yake na kujiepusha na mambo maovu.

ii. Kumkumbuka Mwenyezi Mungu: Wakati wa funga, muumini huwa katika hali ya kumfikiria Mungu kwa kila hatua, akiongeza hofu ya Mungu.

- iii. Kujifunza subira: Funga humfundisha Muislamu kuwa na subira katika kukabiliana na changamoto za maisha.
- iv. Kuimarisha imani: Kufunga humsaidia Muislamu kumtegemea Mwenyezi Mungu kwa rehema na neema zake.
- v. Kusaidia masikini: Funga huchochea utoaji wa zaka na sadaka kwa wale wenye uhitaji, jambo linaloimarisha huruma na upendo.
- vi. Kujitakasa: Funga inamsaidia Muislamu kujitakasa kimwili na kiroho, akimkaribia Mwenyezi Mungu zaidi.

10. Jadili mbinu nane za makafiri wa Makka walizotumia katika kutaka kuzima nuru ya Uislamu wakati wa Mtume (s.a.w).

- i. Kudhihaki Uislamu: Makafiri walimtania na kumkejeli Mtume pamoja na wafuasi wake ili kuwakatisha tamaa.
- ii. Kuwanyanyasa wafuasi wa Uislamu: Walitekeleza mateso ya kimwili na kisaikolojia kwa Waislamu, hasa wale waliokuwa wanyonge kama Bilal na Yasir.
- iii. Kutumia vitisho: Makafiri walitishia maisha ya Mtume na wafuasi wake ili kuwazuia kueneza Uislamu.
- iv. Kuweka vikwazo vya kiuchumi: Walipanga kuwazuia Waislamu kufanya biashara ili kuwanyima kipato na kuwadhulumu kiuchumi.
- v. Kutoa propaganda: Walieneza uongo kwamba Mtume alikuwa mwendawazimu, mchawi, au mtafsiri wa ngano za kale.
- vi. Kuanzisha migogoro ya kijamii: Walitumia mbinu za fitna na chuki kuzua migogoro kati ya makabila na watu waliomuunga mkono Mtume.
- vii. Kushirikiana na maadui wa nje: Walishirikiana na makundi ya nje, kama vile Mayahudi na washirikina wengine, kupambana na Waislamu.
- viii. Kujaribu kumuua Mtume: Walipanga njama mbalimbali za kumuua Mtume ili kukomesha ujumbe wake wa Uislamu.

11. Bainisha mitihani mitano aliyopewa Nabii Ibrahim (a.s) na Mwenyezi Mungu na kisha oneshwa jinsi alivyoishinda.

- i. Kumpinga baba yake: Nabii Ibrahim alipambana na baba yake ambaye alikuwa mwabudu wa masanamu, akijitolea kuhubiri imani ya Mwenyezi Mungu pekee.
- ii. Kuitwa aache nyumbani kwake: Ibrahim aliitwa na Mungu kuondoka nyumbani na nchi yake na kwenda katika ardhi mpya kwa imani, na alitii bila kusita.

iii. Kutupwa kwenye moto: Nabii Ibrahim alitupwa kwenye moto mkubwa na kaumu yake, lakini aliokolewa kwa miujiza ya Mwenyezi Mungu.

iv. Kutakiwa kumtoa mwanawe sadaka: Alipotakiwa kumtoa mwanawe Ismail kama dhabihu, Ibrahim alikubali kwa moyo wa imani, lakini Mwenyezi Mungu alimpa kondoo badala ya mwanawe.

v. Kujenga Al-Kaaba: Mwenyezi Mungu alimpa jukumu la kujenga Al-Kaaba, akishirikiana na mwanawe Ismail, na alitimiza kazi hiyo kwa unyenyekevu na bidii.

12. Eleza sababu sita zilizosababisha kuporomoka Dola ya Kiislamu iliyoanzishwa Mtume (s.a.w).

i. Migawanyiko ya kikabila: Dola ya Kiislamu iligawanyika kutokana na upendeleo wa kikabila kati ya Waarabu na wasio Waarabu.

ii. Fitna za kisiasa: Mivutano ya kisiasa kati ya viongozi wa Kiislamu ilisababisha kudhoofisha mshikamano wa dola.

iii. Kutozingatia maadili ya Kiislamu: Waislamu wengi walitelekeza maadili ya Kiislamu, jambo lililopelekea udhaifu wa kijamii na kiroho.

iv. Kushambuliwa na makafiri: Mashambulizi ya makafiri, kama Mongols na Wakristo wa Vita vya Msalaba, yalidhoofisha nguvu ya Dola ya Kiislamu.

v. Uchoyo na ubinafsi wa viongozi: Baadhi ya viongozi walikuwa na tamaa ya mali na madaraka, jambo lililozidisha migawanyiko.

vi. Kutokuwa na mshikamano wa kijamii: Kushindwa kushirikiana kati ya jamii tofauti ndani ya dola kulisababisha kushuka kwa mshikamano na hatimaye kuporomoka.